

Netwerk: Groene Samenwerking

Recreatie met de warmte van de landbouw

Guus van Laarhoven

Het netwerk 'Groene samenwerking' bestaat uit vier melkveehouders. Ze hebben het plan om mest te vergisten en de daarbij vrijkomende warmte te leveren aan een nabij gelegen bungalowpark. De drie melkveebedrijven en het bungalowpark zijn gelegen in en nabij Kamperland in de provincie Zeeland. In eerste instantie heeft dit netwerk twee begeleiders, waarbij de tweede begeleider zich met name richt op het proces.

Verkenning

Begin februari is de eerste bijeenkomst waarbij de netwerkbegeleiders en de netwerkters aanwezig zijn. Bij het opstellen van het netwerkplan blijkt al snel dat het netwerk zich nog niet echt heeft verdiept in het netwerkidee. Samen met de netwerkbegeleiders wordt besloten om eerst een verkenning te doen omtrent de in's en out's van mestvergisting. Het netwerk bezoekt dan op 15 maart 2006 de mestvergister op het varkensproefbedrijf in Sterksel. De installatie wordt op het moment van het bezoek uitgebreid en voor de netwerkters is het interessant om te zien welke strategieën er daarbij gekozen worden. Na afloop is duidelijk dat er door de netwerkters een aantal keuzes gemaakt moeten worden. Op welke locatie komt de mestvergister? Hoe groot is de maximale capaciteit dan? Welke co-producten gaat men gebruiken? Welke co-producten zijn bruikbaar? Verder rijzen er vragen als: wat mag en moet er van de gemeente? Wil De Roompot wel groene stroom afnemen? Als aanvulling van het netwerkplan wordt een stappenplan opgesteld om al deze vragen te beantwoorden. Deze stappen zijn:

1. Haalbaarheidsstudie mestvergisting.
2. Gesprekken met de gemeente.
3. Gesprekken met De Roompot.

Netwerkanalyse: Vier melkveehouders uit het Zeelandse Kamperland hebben het idee om te vergisten. Om extra rendement uit de vrijkomende warmte te halen hebben zij het idee om de warmte te leveren aan het nabijgelegen bungalowpark De Roompot.

Innovatiespiraal: Het netwerk bevindt zich in de fase van het prille idee.

Coherentiekringel: Er is nog geen gemeenschappelijk doel. De netwerkters hebben een idee opgeworpen, maar weten niet precies hoe ze nu verder moeten. Er wordt daarbij vooral gekeken naar de netwerkbegeleiding. Als interventie worden activiteiten ingepland, waardoor inspiratie ontstaat.

Het netwerk oriënteert zich op Proefbedrijf Sterksel.

De haalbaarheidsstudie

Vanuit de netwerkbegeleiding wordt een deskundige gezocht die het netwerk kan bijstaan in het maken van een (technische) haalbaarheidsstudie voor de netwerkdeelnemers. Netwerkbegeleider Victor van Wagenberg van de Animal Sciences Group (ASG) van Wageningen UR draagt deskundige Jan Schellekens van DLV voor en het netwerk sluit daarbij aan. Jan Schellekens werkt bij DLV bouw milieu, techniek vooral op vlak van mestvergisting (vergunningaanvraag, leverancierselectie, projectbegeleiding). De netwerkters verzamelen de nodige gegevens voor de berekeningen en op 26 april komt het netwerk bij elkaar om de eerste resultaten

te bespreken. Jan Schellekens geeft een uitgebreide presentatie over mestvergisting, de technieken en installatie en heeft voor het netwerk berekeningen uitgevoerd op basis van de aangeleverde gegevens en de samenwerking met De Roompot. Daarnaast hebben alle netwerkers vragen voorbereid die ze op deze bijeenkomst door Jan beantwoord willen zien. Bij het doornemen van de vragen komt naar voren dat de netwerkers besluiten moeten gaan nemen. Wat voor soort mestvergister? Uit welk materiaal moet deze bestaan? Waar komt de vergister te staan? Waar wordt de mest afgezet? Waar wordt het co-product opgeslagen? Etcetera. Al deze zaken hebben effect op het uiteindelijk rendement van de mestvergister. Uit de berekening blijkt dat er zeker mogelijkheden zijn indien een partij als bijvoorbeeld De Roompot de warmte en elektriciteit kan benutten. Zonder dit aspect is de haalbaarheid gering. Duidelijk is dus dat mestvergisting in de situatie van het netwerk alleen haalbaar is als de warmte geleverd kan worden aan derden. Op het moment is er al een WKK aanwezig op het bungalowpark. Hiervoor moet dus uitgezocht worden wie bij De Roompot contactpersoon is voor de zaken rondom het energiebeleid bij De Roompot.

Innovatiespiraal: Het netwerk beweegt zich vrij snel uit de fase van het prille idee. Door excursies en inhuren van deskundigheid 'groeit' het netwerk naar de inspiratiefase.

Netwerkanalyse: De netwerkers zullen zelf knopen moeten doorhakken als het gaat om de afbakening van de zaken rondom mestvergisting. Vanuit de deskundigen en netwerkbegeleiding zijn handvatten aangereikt om de nodige duidelijkheid te verkrijgen. Alleen als er duidelijkheid is over hetgeen wat het netwerk wil, kunnen zij met andere partijen om tafel om samenwerking te bespreken.

Meer duidelijkheid voor iedereen

In het voorjaar van 2006 heeft het netwerk daad bij woord gevoegd en komt er langzamerhand meer duidelijkheid. Duidelijk is nu dat De Roompot al gas afneemt van Delta Nuts. Wil het netwerk stroom of gas gaan leveren aan De Roompot dan zal men waarschijnlijk ook in gesprek moeten met Delta Nuts. Verder zullen de ideeën van het netwerk ook veel invloed hebben op de bouw-aanvraag. Om hier inzicht in te krijgen wordt op de bijeenkomst van 8 juni aan Jan Withagen van ZLTO Projecten gevraagd om de een gesprek met de gemeente voor te bereiden. De netwerkers kennen Jan Withagen al van een windenergieproject. Hij heeft hen daarbij ook geholpen met de contacten richting gemeente Kamperland en Provincie Zeeland. Samen met Jan Withagen wordt besproken welke strategie het netwerk gaat volgen. In hoofdlijnen worden er drie gesprekken voorbereid.

Coherentiecirkel: Doordat er meer duidelijkheid ontstaat voor de netwerkers, gaan zij steeds meer geloven in de haalbaarheid van hun doelen. De individuele deelnemers zetten zich steeds meer in om persoonlijke en gezamenlijke doelen te bereiken. De ingehuurd deskundige treedt daarbij op als inspirator.

1. Gesprek met de gemeente.
2. Gesprek met De Roompot.
3. Gesprek met de energieleverancier/afnemer (Delta Nuts?).

Naast de inhoud van de gesprekken, zal ook de volgorde van de gesprekken besproken worden evenals het tijdspad en de partijen die bij de gesprekken uitgenodigd worden. Eventueel kunnen aanspreekpunten benoemd worden.

Gesprek met de gemeente

Op 26 juni heeft het netwerk rond de tafel gezeten met de gemeente Kamperland, onder begeleiding van Jan Withagen. Uit dit gesprek wordt duidelijk dat de gemeente wil mee werken aan de plannen. De regels van het bestemmingsplan zijn daarbij wel leidend. De bovengrens voor de capaciteit van de mestvergister ligt volgens de gemeente vast op 25.000 ton. Verder is besproken wat de mogelijkheden zijn voor de aanvoer en opslag van co-producten. Het netwerk ziet tot nu toe het meest in het gebruik van energiemais als co-product, temeer omdat één van de deelnemers dat op zijn bedrijf speciaal voor de mestvergister kan verbouwen. Is de opslagcapaciteit groter dan 15.000 ton per jaar, of voor een doorvoeren van meer 1.000 ton, dan is de provincie het bevoegde gezag. Er wordt van uitgegaan dat dit niet aan de orde is. Een mestvergister zal ook aanpassingen aan het bouwblok tot gevolg hebben. Ook dit wordt besproken in het overleg met de gemeente. De gemeente geeft aan dat er verschillende mogelijkheden zijn:

1. Het huidige bouwblok.
2. Vergroten van het bouwblok.
3. Een nieuw bouwblok.

Voor de laatste mogelijkheid geldt dat de grootte zelf kan worden ingevuld. Er moet dan een artikel 19 WRO-procedure worden doorlopen. Er moet dan wel een ruimtelijke onderbouwing worden gemaakt. De deelnemers aan het netwerk op wiens bedrijf de mestvergister zou moeten komen staan besluiten daarom een brief te schrijven aan de gemeente Kamperland met het verzoek om de planologische procedures te starten.

Uit het gesprek met de gemeente komt verder naar voren dat er nog onduidelijkheden zijn over het transport van warmte of gas naar het bungalowpark. Het is niet duidelijk wie hierin bevoegd gezag heeft.

Gesprek met De Roopot

Eén van de toepassingsmogelijkheden van een mestvergister is om warmte te leveren aan het recreatiepark De Roopot, dat in de directe omgeving is gelegen. Om de afzetmogelijkheden nader te onderzoeken, is er op 2 augustus j.l. een overleg geweest met dhr. H. Koolen van De Roopot. Bij het gesprek is op verzoek van de netwerkgroep Jan Schellekens van DLV BMT aanwezig geweest. De Roopot heeft twee jaar geleden een 15-jarig contract afgesloten met Delta Nuts (dus nog 13 jaar looptijd) voor de afname van warmte welke vrij komt uit de WKK-installatie. Omdat De Roopot alleen samenwerking zoekt met grotere bedrijven (voor optimale zekerheden), ligt het niet voor de hand om als samenwerkende bedrijven zelf rechtstreeks warmte te leveren. Wel staat De Roopot open voor het gebruik van duurzame energie als dit extra besparingen kan opleveren. Voor Public Relations kan De Roopot volgens dhr. Koolen het gebruik van duurzame energie niet gebruiken. Dit betekent dat het puur economisch wordt benaderd.

De conclusie is dat directe samenwerking met de netwerkgroep niet voor de hand ligt. Toch zijn er goede afzetmogelijkheden voor een deel van de restwarmte uit een biogasinstallatie naar De Roopot. Omdat er al een WKK-installatie aanwezig is, kan deze technisch het beste plaats vinden in de vorm van levering van biogas naar de al aanwezige WKK-installatie (of deze al of niet vervangen moet worden, is een punt van nader onderzoek).

Coherentiecirkel: Doordat het traject wat minder vlot verloopt dan in eerste instantie gehoopt, lijkt er in de netwerkgroep berusting te ontstaan. Een aantal netwerkleden komen echter snel tot de conclusie dat doorgaan de enige optie is. Samen met de begeleiding en betrokken expert wordt een nieuwe aanpak besproken. Door nieuwe ruimte te creëren ontstaat er uitzicht op nieuwe mogelijkheden.

Een nieuwe berekening en een ander plan van aanpak

De beperkte mogelijkheden in de directe samenwerking met De Roopot zijn in eerste instantie een tegenvaller voor de deelnemers aan het netwerk. Toch besluit het netwerk door te gaan met het onderzoeken van de mogelijkheden. Er worden nieuwe berekeningen gemaakt en een gesprek met Delta Nuts wordt voorbereid. Naar aanleiding van de gesprekken met De Roopot en de gemeente heeft Jan Schellekens een nieuwe rendementsberekening gemaakt. Daarbij is ook berekend of het rendabel is om het aardgas dat op dit moment door Delta Nuts geleverd wordt, te vervangen is door biogas. Uit de berekening blijkt dat dat afhankelijk is van de bijkomende kosten voor de WKK, of Delta Nuts gebruik kan maken van het glastuinbouwtarief en uiteraard van de opbrengstprijs van biogas. Conclusie van de berekening is dat op basis van de uitgangspunten er naar verwachting voldoende economisch perspectief is om in contact te treden met Delta Nuts om nader te onderzoeken of ze interesse hebben in het gebruik van biogas.

Het gesprek met Delta Nuts

De aanleiding van het gesprek is dat de WKK-installatie op de locatie van De Roopot eigendom is van Delta Energy B.V. Naast de vier ondernemers waren bij dit gesprek Jan Withagen en Jan Schellekens aanwezig. Delta staat in principe positief ten opzichte van biogastoepassingen, mits het voldoende rendement op levert. Voor de levering van biogas aan de WKK op De Roopot is een leiding nodig van ruim 1.400 meter. Delta staat positief tegenover levering van biogas onder bepaalde voorwaarden. De voorwaarden zijn in het gesprek verder uitgewerkt. De aanwezige WKK-installatie bij De Roopot is over circa twee jaar toe aan revisie of wordt dan vervangen. Dit kan een geschikt moment zijn om te bepalen of plaatsing van een biogas-WKK aantrekkelijk is. De ervaringen van Delta tot op heden met biogas is dat de gaskwaliteit en dan met name de ontzwaveling, tot op heden meer problemen gaf in projecten dan op voorhand aangenomen. De ervaringen met Nederlandse agrarische biogasinstallaties is dat, mits voldaan aan een goede biologische ontzwaveling, dit geen probleem hoeft te zijn. Delta kan en wil eventueel op verschillende manieren samen werken. De verwachting is dat in het project bij De Roopot het een samenwerking wordt in de vorm van de afname van biogas. De ervaringen met biogasinstallaties is dat de installaties een veelvoud van 25.000 ton vergisten op jaarbasis moet zijn om, volgens Delta, voldoende rendement op te kunnen leveren. De verwachting is dat dit vooral wordt veroorzaakt door de relatief hoge afzetkosten van het digestaat, waardoor het rendement snel daalt. Bij Delta is er twijfel omtrent de kwaliteitseisen voor het gebruik van biogas en mogelijke problemen bij transport van biogas. Delta staat wel posi-

Netwerkanalyse: Het gesprek met De Roopot brengt in eerste instantie een teleurstellend gevoel met zich mee. Eigenlijk was het niet verwacht dat er zo weinig mogelijkheden lagen bij de afzet van groene energie. Daarbij komt dat op het moment van het overleg de kraan voor MEP-subsidie dichtgedraaid wordt. Verder is in deze periode van het traject ook een ervaren netwerkbegeleider genoodzaakt het netwerk te verlaten in verband met een wisseling van werkgever. Dit alles leidt ertoe dat het netwerk even een pas op de plaats maakt en aan de nieuwe situatie went.

tief tegenover het verder onderzoeken van de samenwerkingsmogelijkheden.

Hoe nu verder?

De initiatiefnemers hebben in het begin van het traject een verzoek gericht aan de gemeente om in principe medewerking te verlenen aan de planologische procedures. In een opvolgend gesprek in 2007 heeft de gemeente aangegeven moeite te hebben met het verzoek. Er zijn ten aanzien van de plannen nog te veel onzekerheden.

Deze maken het moeilijk om een concreet voorstel voor te leggen aan het college van B&W en de gemeenteraad.

Na een uitvoerige uitwisseling van standpunten worden de volgende afspraken gemaakt:

1. De initiatiefnemers zorgen voor meer duidelijkheid t.a.v. de mogelijkheden tot afzet van biogas bij De Roompot.
2. De initiatiefnemers zorgen voor duidelijkheid over de samenwerking/overeenkomsten met Delta NV.
3. Nadat aan de punten 1 en 2 in voldoende mate is voldaan, worden de planologische en vergunningen-procedures door de gemeente, in samenwerking met de initiatiefnemers, gestart. De eventuele onduidelijkheden over ondersteunende maatregelen vanuit de overheid zijn hiervoor geen beletsel. De gemeente staat in principe positief tegenover het initiatief.

Het netwerk zal in gesprek moeten blijven met Delta Nuts. Het is aan de deelnemers van het netwerk om te bepalen of ze doorgaan met het maken van de plannen om te komen tot de ontwikkeling van 'Groene samenwerking'.

Innovatiespiraal: Het netwerk heeft zich het grootste deel van het netwerkjaar bevonden in de planvormingfase. Nu het er op lijkt dat het overleg met Delta Nuts kan worden voortgezet, lijken de eerste stappen gezet te kunnen worden naar de ontwikkelfase.

Effectmonitor: De strategische ruimte van het netwerk is verruimd. Afbakening en formulering van de kansen en bedreigingen heeft gedurende het netwerkjaar 2006 invulling gekregen. Het is voor het netwerk in grote lijnen duidelijk welke kant men opmoet, met wie ze om tafel moeten zitten en wie ze daarbij nodig hebben. In het kort gezegd is het netwerk opgebouwd en benut waar mogelijk. Ondanks dat mestvergisting steeds meer in het daglicht komt te staan als agrarische activiteit, is de manier waarop het netwerk 'Groene samenwerking' haar kansen probeert te benutten, uniek. Als de plannen uiteindelijk in praktijk tot ontwikkeling komen, dan is dit netwerk voor Zeeland en wellicht voor Nederland hét voorbeeld van een geslaagde samenwerking tussen bedrijfsleven en landbouw.